

april 1971

Kunstwerk van de maand

Het afgebeelde kunstwerk is
permanent geëxposeerd in zaal 3 van
het Centraal Museum, Agnieten-
straat 1 (Buslijn 2).

Noord-nederlands meester

Kruisdraging, eikehout,
begin 16e eeuw.
hg 29,2
H.C. 1928 nr. 1504

Bij de religieuze thema's, die in de laat-middeleeuwse kunst met een opvallende voorkeur werden uitgebeeld, neemt de Passie van Christus wel de eerste plaats in, gezien haar grote betekenis voor de gelovigen. De uitbeelding van de verschillende stadia der Passie, volgens de tekst van de Evangelies of aangevuld door de fantasie van vrome auteurs, paste ook zeer goed in het toenmalig onderwijs van de Kerk: aangezien een groot gedeelte van de mensen niet kon lezen, gebruikte men bij het onderricht a.h.w. een systeem van „prentenboeken”, waarbij gemakkelijk een mondelinge uitleg kon worden gegeven, een soort „audio-visueel” systeem. De versiering van het kerkgebouw en van het meubilair werd helemaal bij dit onderwijs betrokken.

Dit groepje van de Kruisdraging is afkomstig van zulk een vorm van „prentenboek” uit het begin van de 16e eeuw, namelijk van een altaarkast die in gesneden houten groepjes en op beschilderde vleugels, verscheidene voorstellingen uit het Lijden van Christus vertoonde.

Een speciale wens van die tijd was het gegeven onderwerp zo volledig mogelijk uit te beelden. De kunstenaars voldeden aan die wens door het onderwerp tot in details te vertellen. Tegelijkertijd moesten alle taferelen zo realistisch mogelijk worden uitgebeeld. Dit betekende enerzijds een gruwelijke en pijnlijke voorstelling van het lijden opdat de toeschouwer er des te sterker onder de indruk van kwam, anderzijds het zich laten afspelen van de gebeurtenissen in de bekende dagelijkse omgeving om herkenning en personificatie met de lijdende Christus gemakkelijker te maken. Daarnaast bleef voor de fantasie der kunstenaars nog ruimte genoeg in het uitwerken van gezichten, kleding, hoeden, gebouwen, meubilair e.d. Historische kritiek betekende voor hen niets: het ging niet om de uitbeelding van iets uit het verleden, maar van een tegenwoordige waarheid. Niemand twijfelde bijv. aan Simon van Cyrene, die Christus hielp bij het dragen van het kruis; thans wordt op historische gronden het bestaan van deze figuur zeer sterk betwijfeld.

Het groepje is afkomstig van een noordnederlands altaar en was vermoedelijk ingewerkt in de architecturale versiering. De pijn van Christus, de droefenis van Maria, de boosaardigheid der soldaten werden door de onbekende beeldhouwer op een diep aangrijpende wijze tot uitdrukking gebracht.